

și dirzi ca ursoaicele cele fătate, și ageri ca cerbii, și tată-tău este om războinic și nu-și va pierde oamenii săi așa lesne. Că el acum poate se va fi ascuns în vreun munte sau în vreun loc cu oștile lui și va fi el în fruntea oștilor sale. Deci, când vor ajunge oștile tale la David, iar oștile lui vor auzi zgomot și gîlceavă de la străji și vor sări degrab, vor pieri toți cei ce vor merge să-l gonească, din oștile tale. Pentru că David are inimă ca de leu, zburdată, și știe tot Izrailul că este tată-tău viteaz și oștile cele viteze toate sînt cu dînsul »¹.

Nu se simte de loc apăsarea pe care de obicei o exercită asupra traducătorului în vremea aceasta originalul. E o povestire parcă liberă, cu posibilitățile limbii timpului.

În consecință, nu numai originalul, ci și versiunea românească de mai tirziu prezintă o importanță deosebită și lucrarea merită o mai mare atenție.

Comparațiile și figurile de stil abundă. Create lapidar, citeodată pe baza unor vechi aforisme, ele sînt pline de expresivitate: « Cum mîncă rugina pe fier, așa mîncă și pe om slava cea omenească, dacă i se va lipi inima de dînsa »².

Uneori ideea e plină de meditație și poezie. Iată sfîrșitul unui sfat al lui Neagoe în legătură cu regulile de purtare la masă: « Că dacă pui sluga ta la masă într-un loc, iar al doilea rînd, tu-l pui mai jos, într-acei ceas i se întristează inima și se scîrbește; că el se nădăjduia, dintr-acei loc ce a șezut întîi să ciștige alt loc, mai sus, iar tu, pentru unul carele-ți este ție mai drag, tu-l dai mai jos. Pentru aceea i se întristează inima și se vătămă ca o rană. *Că inima omului este ca sticla, care, dacă se sparge, nu o mai poți cîrpi* »³. Formularea aceasta este splendidă și ea se găsește chiar în originalul slavon: „Гръдце чловекако ест како и стъкло, егда разбьет се стъкло, никто же может его напракити“ adică « inima omului este ca și sticla, dacă se sparge sticla, nimeni n-o mai poate drege ». În versiunea grecească această maximă este formulată mai rigid și mai puțin poetic: « Inima omului este asemenea sticlei, cînd suferă vreo rănire, nu mai găsește leac ». Pe bună dreptate Ștefan Glixelli compara această ultimă meditație cu ideea frumoasă din *Le vase brisé* al lui Sully Prudhomme⁴. De altfel, în această scriere se găsesc și alte multe elemente de literatură comparată.

În continuare vom da unele citate de un mișcător lirism, scoase din miezul *Învățăturilor*, din partea pe care noi o considerăm ca datorită lui Neagoe. Aceste pasagii au o valoare și documentară și literară.

Iată-l pe Neagoe zdrobit de gîndul că n-a făcut pentru maica sa, cît a fost în viață, tot ce datora ca fiu. Treburile publice « l-au învîrtejit » departe de ea, sau poate voit o ținuse el departe pe mama care păcătuiase și-l născuse din flori, nedîndu-i bucuria de a-l vedea aproape. Nici măcar — mărturisește singur — n-a putut fi de față, cînd a închis ochii. Doar ultima ei dorință i-a venit ca o muștrare prin alții, cerîndu-i să-i facă sufletului său tot « ce-i va trebui după moarte ». Atunci hotărăște să-i aducă osemintele la mănăstirea zidită de el și terminată de curînd. Și în cinstea osemintelor, scrie o « orație » în cuvinte amare. Dragostea de fiu se trezește pentru prima dată și vrea să

¹ *Ibidem*, p. 88. Acest pasagiu ar intra în partea de contribuție a adnotatorului.

² *Ibidem*, p. 142.

³ *Ibidem*, p. 190—191. Ediția ION ECLESIA RHUL, p. 207.

⁴ ȘT. GLIXELLI, *Regulile de purtare la masă în romînește*, în « Revista istorică romînă », III (1933), p. 332.